

Na zahtijev prisutnih inž. Paleček, iako nerado, govorio je o postanku i osnivanju Fonda. Saznali smo da je na tu ideju došao u vrijeme velikog potresa na Siciliji. Njegova supruga i on, kao studenti, ne imajući što drugo za postradale, odrekli su se svojih zlatnih vjenčanih prstenova. Taj ih je događaj povezao s ljudima iz Sicilije, a njihov primjer ponukao je mnoge na akciju odricanja (građane, poduzeća, Crkvu, vlast u Italiji ponajprije, a onda i izvan nje). Zarekli su se da zlato neće nositi sve dok na svijetj bude gladne djece. Pokušavali su na razne načine pokrenuti ljude i nakon mnogo pokušaja osnovali su Fond. Otvoren je žiro-račun sa dvije tisuće starih dinara. Danas se preko tog računa prebacuju velika novčana sredstva. Jedni su govorili da je inž. Paleček lud, drugi da tjera biznis. Pustili su ogovaranja po strani i dali se na posao. Pokrenuta je ipak ljudska savjest, sakupljaju se novci i šalju pošiljke i mnogo je toga učinjeno u pomaganju siromašnima. Fond masovno šalje uplatnice radnim organizacijama i pojedincima širom zemlje i ljudi se odazivaju. Prije nekoliko godina počeli su proizvodnju božićnih i novogodišnjih čestitki, kalendara i suveniru. Svi oni koji ih kupuju direktno pomažu akcije Fonda. Tako, na primjer, kupnjom jedne čestitke zapravo kupujemo pola kilograma tjestenine, što je u krajnjoj linij dovoljno za jednodnevnu prehranu dvoje djece. Fond i ne šalje nikome novčana sredstva, već isključivo hranu, lijekove, sanitetsku opremu. Iako mi preko Fonda pomažemo djecu najsiromašnijih krajeva svijeta, po potrebi se sudjeluje i u akcijama kod nas. Svi smo mi u našoj zemlji preko Fonda, koji je prihvaćen kao vrijedna institucija, okrenuti preventivno zemljama u kojima se umire od gladi. U vrijeme kad tri četvrtine čovječanstva treba takvu pomoć — opće je uvjerenje da su akcije koje pokreće Fond vrijedne i da im treba dati punu potporu.

N. N., defektolog

DJECA OMETENA U PSIHOFIZIČKOM RAZVOJU

Govoreći o razvoju djeteta u cjelini, ne možemo a da se ne osvrnemo na jedno vrlo važno područje, koje govori o rastu i razvoju djece ometene u psihofizičkom razvitku. Ta djeca odstupaju od posve normalnog i zdravog razvoja kroz koji prolaze ostala djeca.

Kakva su to djeca?

Podijelili smo ih u više grupa:

- slijepa i slabovidna djeca
- gluha i nagluha djeca
- djeca s poremećajem govora i glasa
- tjelesno invalidna djeca
- djeca s poremećajima u ponašanju i
- mentalno nedovoljno razvijena djeca.

Ovdje bih se posebno osvrnula na ovu zadnju kategoriju djece. Vjerujem da ste ih susreli i zapazili. Ona ponajčešće izgledom ili ponašanjem izazivaju

posebnu pažnju. Nazivamo ih mentalno nedovoljno razvijenom djecom ili mentalno retardiranom, a mnogi su još zadržali i izraz »defektna« djeca.

Začeci modernog bavljenja ovakvom djecom datiraju od kraja 18. st., a interes za njih intenzivnije se razvio u 19. stoljeću. Moram napomnuti da je u povijesti bilo i potpunog odbacivanja takve djece. Drastičan primjer za to je stara Sparta.

Dr. Itard i dr. Seguin intenzivno su počeli rad s takvom djecom da bi ga kasnije nastavili liječnici Mointessori, Decroly i Descouder s naglaskom na pedagoškim, a ne na medicinskim problemima. Na kraju 19. st. već su bile otvorene tzv. »pomoćne škole«. Prva škola te vrste kod nas bila je otvorena 1911. god. u Ljubljani.

Željela bih naglasiti da su mentalno retardirana djeca u prvom redu djeca, a ne retardirana djeca, te da ona imaju iste potrebe kao i sva ostala djeca, samo način njihova ostvarivanja je drukčiji.

Tu kategoriju djece možemo podijeliti u nekoliko grupa. To su:

- mentalno nedovoljno razvijena djeca
- mentalno umjereno nerazvijena djeca
- teže i teško retardirana djeca.

Umjereno retardirana djeca lako su uočljiva, a kontakt s njima ponekad je prilično teško uspostaviti, bilo zbog nepovjerljivosti i nesigurnosti djece, bilo zbog prilično teškog i nerazumljivog verbalnog izražavanja.

Takvu djecu treba vrlo dobro poznavati da bi se uočile njihove potrebe. Upoznati ih možemo preciznim promatranjem njihova ponašanja, mimike, gesta i pokreta.

Vrlo je važno da dijete u obitelji, u vrtiću i u školi ima osjećaj sigurnosti i prihvaćenosti. Ono treba da se osjeća ugodno, zaštićeno od hladnoće, gladi i od fizičke opasnosti. Osim toga za razvijanje osjećaja sigurnosti vrlo je važna predvidivost događaja.

Sve što je novo često može biti alarm za potencijalnu opasnost. Baš zbog te činjenice vrlo je važno da uz dijete bude osoba koja se brine o njemu, koja ga prihvaća, s kojom raste i živi. To su u prvom redu roditelji, a zatim nastavnici. Osjećaj bliskosti, koji se u djetetu razvija, briše osjećaj straha pred nepoznatim. Osim toga, vrlo je važno za dijete da ima određeni red pomoću kojega se počinje osamostaljavati i stvarati u sebi uvjerenje o mogućnosti da se i ono može samostalno snaći u stvarnosti. Briga o djetetu treba da je stabilna, treba da je imaju iste osobe da bi se dijete naviklo na njih.

Vrlo je važna i dosljednost, da bi dijete moglo predvidjeti način ponašanja osobe koja se s njime bavi. Ne smije se prelaziti iz krajnosti u krajnost pa ponekad biti pretjerano nježan i popustljiv, a ponekad kruto strog. To se vrlo negativno manifestira na dječjoj psihičkoj ravnoteži.

S djetetom treba postupati toplo i nježno jer to u njemu stvara uvjerenje da će se netko za njega uvijek brinuti i kada bude dobro i uspješno nagradit će ga, a ako je potrebno, i kazniti. Retardirano dijete treba da živi u atmosferi emocionalne topline, prihvaćenosti, sigurnosti i da bude u mogućnosti, koliko to ono može, predvidjeti događaje.

Ta djeca ne žele samo stabilnost i predvidivost događaja, ona imaju potrebu i da predviđaju nove objekte u vanjskom svijetu. Na primjer, ako dijete ima svoje određeno mjesto i odjednom nađe nekog drugog na njemu, ono se strahovito uznemiri, može postati agresivno ili se povući u kut (ne pada mu

III pamet da Je pokraj njega još jedno slobodno mjesto), ili ako se premjesti iz prostorije u prostoriju, može doživjeti težak udarac i vrlo teško prihvatiti novu sredinu.

Kod ove djece javlja se i problem, karakterističan za njih. Zbog nesigurnosti u novoj situaciji ona gube zdrav interes za novim i otkrivanjem.

Djeci se često povlače u kut, gdje se osjećaju sigurnije i počinju neke kretnje koje su njima poznate i uporno se ponavljaju. To može biti ljuljanje, pljeskanje rukama, njihanje nogu, mahanje rukom, smijanje i slično. To su stereotipi. Takvo dijete ne smije se prepustiti samom sebi, već ga moramo postepeno, s puno takta i pažnje, uvoditi u posao. Ono, doduše, neće nikada moći potpuno samostalno i neovisno od drugih obaviti većinu poslova, ali može postići neke vidove samostalnosti, kao što su npr. prostiranje stola, uređivanje kreveta, briga o svom kutku i još mnogo naoko beznačajnih poslova, koji su za njega veoma značajni, a ponekad i presudni. Tada će i takvo dijete u okviru svojih mogućnosti donositi samostalne odluke.

Polako počinju shvaćati i usvajati određena pravila života i ona im više nisu prisila, već način po kojem oni žele živjeti, iako i taj svoj način življenja žele nametnuti svima oko sebe. Takvo dijete treba usmjeravati da ono može samostalno reći: »Ja želim ovo«, »Ovo nije lijepo«, »Dođi, idemo se igrati« i slično. To će ga učiniti sigurnijim i moći će postići maksimum u svom razvoju. Važno je usmjeriti pažnju i na ponašanje takvog djeteta. Ono se mora dati dovesti do spoznaje da se ne može ponašati prema svom raspoloženju, npr. jedan čas prihvatiti ono na što ga zovu, a u drugi tren, budući da mu se nešto ne sviđa, sve bacati oko sebe. To zavisi o stavu osobe koja s njime radi.

Vrlo Je važna stvar da dijete potpuno razumije nas, a mi njega. Budući da Je često baš verbalni faktor oštećen, treba se potpuno posvetiti pojedinom djetetu i pratiti njegove geste, mimiku, izražaj lica, kompletan stav djeteta i tada se može izbjeći nagla promjena u raspoloženju. Dakle, taj neverbalni kontakt ima posebno mjesto u radu s ovakvim djetetom. Na taj način zadovoljavamo vrlo važnu potrebu u životu svakog čovjeka, a to Je: biti uočen.

Svako ljudsko biće želi da bude zapaženo, pohvaljeno, da znači nešto u očima drugih. To želi i mentalno zaostalo dijete. Važno mu Je npr. kad mu se kaže: »Kako si danas lijepo počeo/šla«, ili »Što ti se dogodilo? Dođi, ispričaj mi«, ili Jednostavno pomilovati dijete, nasmiješiti mu se, pružiti mu igračku koju voli. . . Svi ti znakovi pažnje govore djetetu da ga netko zapaža, da se brine o njemu, da ono nešto vrijedi.

Treba dobro odvagnuti kako ćemo uočiti dijete. To može biti samo promatranje, uočavanje djetetovih želja, ili ćemo ga pohvaliti. To ovisi o samom djetetu, o njegovoj oštećenosti, o njegovu ponašanju i slično.

Društvo također pospješuje bolji razvoj i socijalizaciju djeteta. U društvu treba znati živjeti, snalaziti se, a ujedno osjećati se prihvaćenim i poželjnim. Koliko vremena će trajati uvođenje djeteta u društvo, u određenu grupu, ovisi o samom djetetu. Ima preosjetljive djece, plašljive, emocionalno nestabilne. . . S druge strane i ostala djeca koja upoznaju takvo dijete također prolaze, da tako kažem, kroz određene faze prihvaćanja. Poznajem Jedno dijete u susjedstvu, koje Je u početku druženja izazivalo smijeh, podrugljiv stav ostale djece, čak su ga i fizički maltretirali. Nakon pet ili šest mjeseci uočila sam veliku promjenu u njihovu stavu. Prihvatili su ga, često su mu priskakivali u pomoć, vodili brigu o njemu.

Stvaranje osjećaja osobne vrijednosti, te svijest da nešto dobro učini, posebno je važna za to dijete. Ono ne voH ni čitati, ni pisati, ab izvršiti neki zadatak, da. Na primjer: donijeti vode, složiti igračke u ormar, urediti cipele, pomoći pri pripremanju hrane, donijeti nešto iz trgovine i slično. . . U takvim, naizgled nevažnim životnim situacijama, takvo dijete gradi osjećaj da je potrebno i korisno i ugrađuje se u društveno korisno biće, što je i cilj i nastojanje našeg rada s takvom djecom. Naše društvo ulaže ogromne napore da bi se ostvarili uvjeti rasta i razvoja takve djece, ali često se znamo susresti sa stavovima koji su suprotni nastojanjima socijalizacije i prihvaćanja ovakve djece.

Željela bih posebno naglasiti važnost uloge roditelja. Oni su prvi pozvani da prihvate svoje dijete onakvo kakvo ono jest i na njima je težak zadatak da unatoč osjećajima, razumno i mudro uvedu svoje dijete u život. U tome im pomaže cijela zajednica i stručnjaci na tom području rada.

Ipak i svaki od nas je pozvan da pomogne i sudjeluje u tako velikoj zadaci. Ovdje ne smije biti mjesta lažnoj sentimentalnosti ili sažaljenja. To bi još više uvjetovalo osjećaj usamljenosti i odbačenosti. Mi smo ovdje da svog brata i prijatelja bodrimo, da mu pokažemo kako ga razumijemo. Budimo mu oslonac! Sa zdravim razumijevanjem i suosjećanjem treba pristupati otvoreno, pomoći, ublažiti bol, stvoriti realnu nadu kad se čini da je nema. Time ćemo pokazati da nam je zaista na srcu zdrav rast i razvoj djeteta i takve obitelji.

INTERVENT OCA MONGOLOIDNOG DJETETA

Čuli smo od profesorice o raznim slučajevima mentalno zaostale djece. Htio bih nešto reći o svome drugom djetetu, maloj Nini. Prvo smo dijete dobili nakon godine i pol braka, a nakon dvije i pol godine braka došla je na svijet Nina. Za mene je poseban doživljaj uzeti na ruke svoje novorođeno dijete. Kad sam došao u bolnicu, činilo mi se da je Nina nekako sićušna pa sam se malo i našalio, jer se i inače volim šaliti. Nismo još ništa znali, ali smo kod kuće vidjeli da je to dijete malo drukčije. Budući da nam nitko ništa nije rekao, nismo se ničim ni opterećivali. Poslije smo saznali da su naši prijatelji znali o čemu se radi. Liječnica je, naime, osjetila da moja supruga još nije bila spremna da joj kaže. Tek nakon mjesec dana, kod prvog pregleda djeteta, sve nam je rekla o čemu se radi. Malo smo bili zatečeni, nismo se odmah mogli snaći. Supruga je plakala. Došavši kući, postavljali smo si po ne znam koliko puta pitanje: Zašto? Kod našeg slijedećeg susreta liječnica nam je pokušala objasniti stvar: vjerojatno je kod spajanja stanica i daljnjeg razvoja došlo do nekog poremećenja, budući da nema uzroka ni s moje strane, a ni sa strane supruge. Malo pomalo smo u vjeri shvatili da je i ovo Božje dijete i da ga kao takvo moramo prihvatiti, kao što prihvaćamo prvo svoje dijete i kao što ćemo prihvatiti ostalu djecu. Ako je Bog htio da to dijete nama daje, onda ga moramo od Boga takvo i prihvatiti.

Nina se inače ponašala kao i druga djeca, ali je bila nježnija i sporija od ostalih. Osjetili smo da joj je potrebna posebna ljubav i pažnja. Dvaput godišnje išli smo na kontrolu. Jedan stručnjak u Ljubljani za ovakve slučajeve vrlo je zadovoljan s tim kako se mala razvija. Od lijekova troši samo neke vitaminske preparate. A naša ljubav prema njoj sve je više rasla. Rodbina ju je, međutim, teže prihvatila. Svi su nas, i rodbina i prijatelji, nekako sažaljavali i čudili se da o Nini možemo tako normalno pričati. Obično na razli-